

yto (*Secale* L.)

Charakterystyka:

Rodzaj yto (*Secale* L.) reprezentowany jest przez 13 gatunków roślin klimatu umiarkowanego. Gatunki nieuprawne mają kłos rozpadający się, a wiłki spontanicznie się wyłaczają w przeciwieństwie do gatunków uprawnych. Yto pochodzi z Azji środkowej i jest podstawowym zbożem chlebowym w północnej i środkowej Europie.

Yto jest rośliną jarek (wysiewana wiosną) lub ozimą (wysiewana jesienią) dorastającą do 150 cm wysokości, przy czym odmiany jarek są niższe. Łodyga jest wyprostowana, gładka, podzielona w węzłach (kolankami) na międzywęzła (węzła). Liście mają kształt lancetowaty, a ich liczba na łodydze (węzła) odpowiada liczbie węzłów. Kwiatostan ma postać kłosa złożonego o długości od 5 do 15 cm. W okresie kwitnienia kłosy są prosto wzniesione, a przed zbiorem, pod ciężarem ziarna kłosy pochylają się, a nawet zwisają. Yto, podobnie jak inne zboża jest rośliną wiatropylną. Owocem jest szarozielony ziarniak o wrzecionowatym kształcie.

Ziarno yta jest wykorzystywane w przemyśle zbożowym-młynarskim do produkcji mąki o charakterystycznej, szarej barwie. Mąka ytnia, obok pszennej stanowi podstawowy surowiec do wypieku chleba w Polsce.

Uprawa:

Yto ma małe wymagania glebowe, najlepiej plonuje na roślinach strączkowych (łubin, groch). Optymalny termin wysiewu yta to druga połowa września. Łąki yta mają dużą zdolność samoregulacji zachwaszczenia, a na choroby jest mało wrażliwy. Zbiór następuje w fazie pełnej dojrzałości. Pozostawienie yta zbyt długo na polu powoduje obsypywanie (wyłaczanie) się ziarna.

Gatunki:

Yto górskie (*Secale montanum* Guss.) – typowe yto pastewne (przeznaczone na pasze), w uprawie spotykane bardzo rzadko.

Yto zwyczajne (*Secale cereale* L.) – zwane też ytem siewnym obejmuje formy uprawne i dziko rosnące. W podgatunku ssp. *cereale* wyodrębniono odmianę botaniczną var. *vulgare*, z której wywodzą się wszystkie odmiany rolnicze yta uprawianego w Polsce. Yto siewne ma formę ozimą i jarek, ale ze względu na plonowość w uprawie dominuje yto ozime.

Pielęgnacja:

Szempiński W. (red.), 2012, Rośliny rolnicze, Wydawnictwo UWM, Olsztyn;

Jasińska Z., Kotecki A. (red.), 2003, Szczegółowa uprawa roślin tom I, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław;

Ceglarek F. (red.) 2002, Szczegółowa uprawa roślin rolniczych: Morfologia i biologia roślin, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce

Yto zwyczajne
(za: Hitchcock, A.S. Manual of the grasses of the United States, 1950)